

ROSA LIKSOM

talo pastoraali

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

© Rosa Liksom ja Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Like / Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Esilehden karttapiirros: Rosa Liksom

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52208-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026



Kiitos Harri Haanpää

Unisten kurjitten kaihosat huuot kaikuvat pellon suunnalta halki viileän syysaamun sumun, aurinko tekkee nousua vaaran takana ja valon aavistus taittuu keltasseen. Kävelen kartanon poikki Sulo-sonnin hauale. Ristikiven vieressä kasuaa kolme kukatonta maitohorsmaa. Ensin aattelen, että nykäsen net poies, mutta annan olla. Punnitten sanoja, joilla Vanhaisäntävaihnaa nimitti Suloa: lihava ja leveä, tarmokas, ymmärtäväinen ja siivo.

Mie ja Piru, Isänän ja Emäntävaihnaan nuorin kläppi, kattoima räpähleinä porolaon takkaa ko kyläläiset talutit päittissä kiimasia lehmiä ja hiehoja Sulon astuttaviksi. Kiimanen köytethiin laon seihnään päittistä kiini. Sitte pari kulkujätkää ja talon rengit sioit Sulon kauhlaan muutaman köyen ja päästit sen hinkalosta irti. Sulo pomppi, juoksi päin seiniä ja poukkuroitti kartanolle. Se mölisi, juoksi etheen, sivuile, jopa perruutti. Miehet köysitten päässä lensit ko höyhenet. Ja sitte toppi. Sulo oli haistanu kiiman. Se toljotti astutettavaa pitkä kieli ulkona, kuopi maata, mylvi niin, että vahto pursusi sen nokkareijistä. Sen kulli paisu, ja ko se lähti syöksyhmään astutettavaa kohti, sen metrinen seiväs heilu

hithaasti puolelta toisele. Sulo työnsi suoron ammattimiehen taijola kiimasseen, tiukhaan tai löysemphään perhään, ja se oli siinä: keihästetty oli hiestä märkä, vapisi kauttaltahan ja monesti valahti polvilheen, ja miehet talutit säyseän Sulon takasin navethaan.

Otan kaivolta toiseen kätheen täyen vesiämpärin ja toiseen kukitten kastelukannun. Seuraan niitten teräviä varjoja yön kostuttamalla maala ja varon, ettei vain kumpikhaan loiskahta. Minun kummiteräsaaphaat näyttävät surkeilta. Lonksuvat ja vuotavat, eivätkä varretkhaan kiilä. Paikkoja on viis. Viimimmän mie liimasin ennen ensimmäistä sottaa. Seki töröttää puoleksi irti.

Henki salpaa, hiastan askehleita ja melkein pysähtyn, vilkasen Semfiira-varesta, joka kraakkuu Pikin kopin katola, ja tilhiä ja tiasia, jotka pyrähtelevät marjapensaitten hollila ja sitte vilahtavat salinklasin siutti räystääle. Sielä on tervapääskyitten pesiä. Niissä ei näy ristin sielua. Onkohan net yön aikana lähtehneet etehlään. Se tietää, että kirkhaaksi kesäksi muuttunu menheen kevheen viheriöinti on kääntynyt färeistä raskaaksi syksyksi. Kohta lumituiskun ripsiaalot lyövät kaikkeuen ylitte ja raivaavat tillaa taihvaanvalkeitten soihuile, jotka kieppuvat, leimuavat, leiskuvat ja valasevat pakkasyön. Potkasen saaphaankärjelä koaa maata. Se on kärsiny jo pitkään kuivuudesta. Mettän puut huutavat vettä ja poluitten pinta on arpeutunnu.

Mie olen lakasemassa kuistin lattiaa ko Piru tullee ja sannoo, että lähemä harraahmaan pottumaata. Aurinko

porottaa täyeltä taihvaalta, mutta ko pääsemä saunale taihvaalta leijailee ensin muutama kuiva ja hento lumihietale minun nokanpäähän, ja ko olema pottumaan päässä, tai vas kalpenee ja hento sini muuttuu mustanharhmaaksi. Kurun suunalta kuuluu jyrävä pamhaus. Vilkasen taivasta. Se kattoo minua niin kauhtuhneena, että melkein näen uranuslaisten laskeutuvan maan päälle tai itte Harmakettonin koittahneen. Pohjonen puhuri nousee rytöläjän takkaa ko tyihästä ja kohta meitä pommittavat koan työmiehen nyrkin kokoset rakheet. Net ko pääsevät maahan saakka, niin auringon kuumuuden kärvistämä, tuhkaksi muuttunu tanner ensin pöllähtellee ja sitte pöllyää. Multa ja hieta kerräntyvät pyörtheiksi ja kleijaavat paasina ympäri meän pottumaata, panevat sitte porolaon taka ja siitä menehmään Otto-isänän kartanon suunthaan. Mie katton Pirua. Sen naama on musta, vain silmät kiiluvat valkosina. Lähemä laukkohmaan kartanolle. Savinen polku on niin auringon kuivattama, että rakheet kiehahtavat ko osuvat siihen. Riihen kohala jylähtää. Meän päälle rojahtaa semmoset sata saavilista jääkylmää vettä niin voimala, että päässä pimenee hetkeksi ja kerkiän luula satheen raastahneen minut muna-silheen. Näen, että myrsky repii pyykkinarulta Leilan pella-vaisen alulakanan ja lähtee rettuutahmaan sitä joen suunthaan. Taajon lakanan perässä porolaon siutti. Se kerkiää jäähuohneen kohale ennenko saan sen kiini. Piru seisoo saunan ovela, viittoon minua sinne kuivattelhmaan traasuja. Mie pönkäsen kuusiaijan takaselle kinttupolule ko tiän, että

kaatosae pakottaa kastemaot onkaloisthaan maanpinnale hengittähmään. Toppaan ja seuraan hetken miten pulskat, hyvin syöhtneet limanuljakheet häissään luikertelevat. Niitä nousee koko ajan lissää polule. Kartano on yhtä lätäkköä, ja vesi virtaa talon kartanonpuohleisten klasitten pinnassa niin, etten näe talon sisäle.

Riisun likomärrät Taavetin Kaliforniasta Isänälle lähettämät sinertävät haalarit ja auringonnousun färisen lippalakini, johon on prantätty Texas. Isäntä anto net mulle ko Pirukhaan ei niitä huolinu. Ripustan lakini ja haalarit kuivuhmaan kuistinkomehroon, hujautan itteni Vanhaisäntävaihnaan pystyraitasseen flanellipaithaan ja pujautan päälle lännen puolelta sota-apuna tulheet kellertävänpruunit housut. Net on niin väljät, etteivät pysyis päälä ellen kursis niitä hamppuköyön pätkälä vyötäsille. Jonku kulkujätkän jättämät, naftit ja kurtukset lipposet liukhautan jalkhoin. Tiän, että näytän variksenpölättimeltä, mutta tiän senki, että minun pläsin nätteys ja varren sitkaus korvaa parselin puutheet.

Pirtissä Vanhaemäntä kungaa hiljahleen keinutoolissa ja sannoo, että jos sattaa monta päivää niin kaikki mätänee: sekä potut maale että ohra saroile. Mie vilkasen klasista kartanolle. Toivon, että aurinko putkahtais vaaran takkaa taihvaale ja uusi elämä alkais puskehmaan vihreänä mustasta mullasta aivan ko olis taas kevät.

Mie seisoksen puuhuolteen eessä ja veän tyynesti sisäle kirmakkaa, satheen raikastammaa syysilmaa. Jos imasisin hätäsesti, keuhkot panisit vasthaan. Satheen jälkheensä jättämä sumu kiertää ja kaartaa pelloitten hollila. Hahtuvapilvitten seasta vilkuilee aurinko. Se suuntaa kulkunsa kohti vaaranlakea ja toppaa matkalansa toviksi sonnihaan yläpuolele. Lastaan sylin täyteen helläpuita ja varon, etten kompastu pirtin kynnykseen. Haistan heti, että huonosti mennee. Vanhaemäntä seisoo mustankaapin ääressä, siirtää pellavaisen liinan ration päältä poies, viikkaa sen ja asettelee pöyän päälle. Vääntää ration auki. Sieltä kuuluu kolea miehen ääni, joka sannoo, että pyssyt on laskettu maahan, käet nostettu ylös, heilutettu valkosta nästyykiä ja sitä myöten kello seitämän sotiminen on loppunu rintamalla, pysykää rauhalisina ja nouattakkaa valtiiovallan ohjeita. Met kaikki jähmetyymä paikalemma ko Lootin vaimo Sotoman ja Komorran hävityksen aikhoiin. Mie katton Pirua. Se kakis-tellee, ettei usko mihinkhään aselephoon, ei meän Marsalkka niin hullu ole, että lopettaa soan justhiinsa ko Vyy-reri on voitola. Mie siihen, että aviisissa kirjoitetaan, että

Vyyreri on häviöllä. Se on sotaropakantaa, eks sie sen vertaa ymmärä, Saksa voittaa ja meistä tulee leveäleukasia kermaneita, Piru sannoo ja läimäsee minua sölkhään. Vanhaemäntä piättää hengitystä ja huokaa, että jos jotaki hyää, niin se, että Kaksospoika voipi lähteä talsihmaan etulinjasta kotia kohti, jos on vielä hengissä.

Astelen Signen kanssa kasvimaale. Signe nappasee pärekorhiin muutaman porkkanan, sipulin, väinönputkea, persiljaa ja tilliä. Mie kuokin maasta syömäpottuja ja seuraan samala ko maantielä marssii Pohjosen kauppalan suunnalta komppania semmosia saksalaisia, joita ei ole näillä kylillä ennen nähty. Taitavat olla kenraalieversti Rentulikin kaupunkilaispläsejä. Signe näyttää miettelihäältä ja huokasee, että mihinkhään nämä sotapojat on menossa nyh ko itärintama hiljeni. Pallaavat Saksaan, mie sanon. Signe kattelee sotihlaitten perhään voimaton ilme naamala ja huokaa, että vain huominen sen tietää.

Vanhaemäntä sannoo mulle, että lähe hakehmaan kaupasta sekä ruokasootaa että suolaa. Mie pomppaan ylös, nappaan munalington ja poljen lätäköstä lätäkhöön. Rapa roiskuu ilosesti. Tehen ostokset Kutumanpään makasiinissa ja jään vetkuttelehmaan ovensuuhun. Myyntitiskin eessä seisoskellee mulle tuntematon ukko ja akka. Taitavat olla ylemppää jokivarresta. Akka mainoo itärajan hiljenemistä ja sitä, miten meän saksalaisile käypi ko polsevikit voittavat soan. Ukko huikkaa, että lähtevät täältä meiltä kotiansa, ja sehän

on hyvä, hän muuttaa heti asumaan Pohjosen kauppalaan Pikku-Berliiniin ko sielä on ravitsemusliikkeitä, viina-kauppoja, huoraloita sun muuta hienoutta enempi ko mis-sään muuala tässä maassa. Akka siihen, että saksalaiset on niin saitoja, etteivät jätä etes käppyräistä naulaa jälkeensä, purkavat kaiken minkä rakensit ja vievät matkassa, sen saat nähä. Tuttu näivetystautinen äiji turskahtaa, että sotilas tek-kee sen, mitä käskethään, ryömii talvesta toiseen metrisessä hangessa munat jäässä. Kaupan ovi revähtää selkosen seläh-leen ja kolme Veermahtin upseerismiestä kopistellee sisäle. Mie katton, että asepuvut sätteilevät komeasti ja jalvoissa kiiltävät rautanokkaset kengät. Yks näyttää olevan korp-raali. Se nyökkäilee kauppihaale, hymmyilee leveästi meän muitten suunthaan ja huutaa viinahuurusen pilven seasta Halt ja tekkee suurin kaaroksin hailhitlerit. Kukhaan meistä ei sano mithään. Mieki vain toljotan lattiaa. Kauppias alkaa hyrisehmään, kaivaa tiskin alta ryyppyviinapullon, kaks lit-teää majavankiveksillä höystettyä paloviinapulloa, ojentaa ne kessule ja sannoo, että rakhaat ystävät ja aseveljet, kaikki lutviutuu parhain päin.

Ko saksalaiset häipyvät, kauppias sannoo tiukasti, että hän haluaa muistuttaa siitä, että Saksa autto meitä valko-sia lyöhmään punikit Vaphaussoassa ja saksalaiset auttavat nyh meitä saahmaan koroitten kerala takasin sen, minkä polsevikit veit meiltä ensimmäisessä soassa. Vyrrerin Saksa näyttää koko maailmale, mitä on oortninki ja miten elet-hään, tuhoaa vanhan, eltaantuhneen järjestyksen, mikä

vielä vallitsee maailmassa, laatii uuet ohjesäänöt ja rakentaa kirkhaaman tulevaisuuden kaikille kansoile. Ukko siihen, että meän herrat on päässeet perile Moskohvaan ja oottelevat sielä pääsyä tinkaahmaan Isä Aurinkoisen kanssa siitä, mihin uuet rajat veethään, kohta tääläki Vyyrerin lipuitten tilala liehuvat punaliput. Kauppias mulkasee ukon suuntaan ja sannoo, että Saksala on melkein valhmiina semmonen ihmease, että Vyyrerin sotaonni kääntyy myötäseksi ja aselepo kaatuu.

Ojenan ostokset Signele, hänen armohleen. Signe sytyttää valkean hellänpessään, laskee samala montako tänstikkaa on askissa jäljelä ja sannoo, että Otto-isäntä kävi talossa. Mie asetun kyykkihämään hellän etheen ja kattelen uunilunkan ristikon takana loimuavia liekintynkiä. Mitä siitä, mie kysyn. Signe siihen, että Isäntä oli rinkhauuttannu Pohjosen kauppalan pääkallonpaikalta Otto-isänän telefoohniin ja käseny viä meile semmosen sanoman, ettei pääse kotia vielä pitkhään aikhaan ko hänet on määrätty siivoahmaan soan sotkuja isänmaamme historian tiukimassa paikassa ja että hän on palkanu etelästä kunnon rengin auttahmaan meitä syystöissä, ja se saattaa tulla jo huomenissa. Taitaa olla vanha ko ei ole kelvanu sothaan, mie sanon. Älä sie siitä huolehti, Signe sihahtaa ja lissää, että Isäntä oli määränny meät laittahmaan salin ja mettänpuolenkamarin kunthoon uutta renkimiestä varten. Mie pukahtan puoliäänneen, että rengithän on aina nukkuhneet pirtissä pukki-

sängyssä, kulkujätkät poosahneet penkeilä, ja sitäpaitti met-
tänpuolenkamarissa nukkuu Vanhaemäntä. Signe tähän,
että Isänän mukhaan tämä renki on laajasti pätevä ja osaava
mies. Siksi se tarttee yhen ison huoneen ja toisen pienemän.
Se tulee suohraan etelän kartanoherran palveluksesta eikä
ossaa ellää ahtauessa. Pienemän kamarin tarttee nukkumis-
seen, on kuulemma univaivanen ihminen. Mie siihen, että
praataako se siniveristen kielelä. Sipasen kuontaloa ja nok-
kaa. Signe, että puhhuu mitä puhhuu, ja mitä renki puhe-
taijola tekkee, riittää ko paiskii töitä.

Aattelen erästä Isänän ennen ensimmäistä sottaa tal-
hoon haalimaa kunnon renkimiestä. Tämä, mikä lie pot-
tunokkanen ja pikkukorvanen viuluniekka Jaakkimasta,
aarttu talhoon ja onnistu pikkuhiljaa pykkaahmaan tämän
talon piioitten ja kylän tyttäritten pääkophaan semmosen
mehiläispesän, että koko kylä luiskahti pois sijoilthaan.
Tyttärenhutamleet imit tuontihunajaa aina siihen saakka, ko
ensilumen teräväreunaset tuiskuaalot viilensit net niin, että
niitten kieli kohmettu kitalakheen kiini ja loppusilhauksen
hoiti keskitalven ikunen yö. Eikä siinä kaikki, tämä viulu-
niekka alko vaatihmaan paskanajosta viittä penniä likasen-
työnlissää. Isäntä siihen, että tässä talossa ei kommunisteja
ruokita, ja kyöräsi sen maantiele. Kukapa tietää, mikä mies
tämä pelimanni oikein oli. Kulkujätkeä tulee ja mennee.
Siinä letkassa on saattanu ollu koijaria, rosvoa, kaikenlaista
korttoa, murhamiestä, hanttapulia, väärilä nimilä kuljeske-
levia entisiä punikkiupseereita tai niitten klosseja, kanti-

kasta lahtaria, natsilaista, koirankuonolaista, pari knapsuaki tai ei mithään. Onhan sitä kaikenlaista nähty.

Signe jatkaa töörevänä, että sen jälkheen ko olet hotkassu puuron naahmaasti, me siirämä Vanhanemänän tavarat kartanonpuolen kamahriin. Sen klasi kattoo etelän suunthaan ja siitä näkkee navettarakenukset ja kesäpuolen. Mettänpuolenkamarin ja kartanonpuolenkamarin väliin jää keskikamari. Se on ahas. Klasista näkkee makasiinitten ohi ithään. Sielä nukkuu harvoin kukhaan. Isäntäväki säilyttää sielä perintökalheuksia, kilpehöörää ja mitä lie salasia asiakirjoja. Siksi sen oviki on melkein aina lukossa. Kamaritten eessä pirtin suunthaan on sali. Se on kolmen kamarin levynen ja pirtin pitunen ja sen klasit osottavat sekä etelän suunthaan kartanolle että methään päin, elikkä pohjosseen. Salinpäähän kuuluu vielä klasiton porstoa ja klasikuisti, josta mennee ovi ulos ja muutama rappunen kartanolle. Salinpää on talon fiiniä aluetta. Sielä on valkosella liinala peitetty levitettävä tammipöytä, pehmosölkäsiä tooleja kaheksan kappaletta, lasiovinen paremitten astioitten kaappi, nahkanen laiskanlinna ja kaks täyspuista piironkia. Itte salista on pariovi välikamahriin, joka on Isänän ja Emäntävaihnaan sänkykamari. Sen ikkuna on mettän suunthaan. Siinä olit myöski Kaksosten päästäveettävä sekä Pirun sänky silloin ko se oli pieni. Ko Kaksoset aloit tulla miehen ikhään net sait nousta sänkyihneen lämmitettähvään kuistinvintin kamahriin. Yks syäntalvi ko Piru lopetti yöaikasen sänkhyyn kusemisen, se sai siirtyä pirthiin kulkujätkitten, rengitten,

Signen ja minun tykö. Ko aukasee sänkykamarin toisen oven, on pirtissä, joka on iso ko hollitalli. Sen klasit kattelevat kolhmeen suunthaan: etehlään, pohjosseen ja päätyklasi joele elikkä läntheen. Valtavan leivinuunin sivussa on köökkinurkka. Se on Signen ja minun hallinassa. Köökkinurkan klasista näkky satoja vuosia vanha kotipihlaja. Uunin toisela puolela on laakeat ruoka- ja vaatekomerot. Pirtistä mennee ovi pimehään porstohaän, jossa on kuivitetten ruoka-aihneitten konttuuri. Sen läpi kuljethaan suohraan toiseen klasikuisthiin, josta laskeutuu muutama rappunen kartanolle. Ulkoapäin ko kattoo taloa, niin se on pitkä ja paksu, mutta laajat lasikuistit keventävät sitä. Koko pytin-kin sanothaan olevan kolmekymmentäkaks ja puoli metriä pitkä ja kaheksan metriä leveä. Norpottenin maaherraki on monasti ylistänny talon mittoja.

Signe tökkäsee minua kaffelilla kylkheen ja sannoo, että herrää houkka, salinpään siivous on käsilä. Mie äyskäröitten paksua puuroa nälkässeän suuhun ja katon Signeä, että onko se tosissaan. Renkimies korteeraamassa salinpäässä. Semmosta ei ole ennen nähty.

Kannan talhoon monta ämpäriä kiehuva vettä karjakeit-
tiön muuripaasta. Rullaan hienot villamatot keräle enkä näe
likkaa missään. Eihän salissa juurikhaan kukhaan käy, vain
Vanhaemäntä kulkee sen läpi kamahriinsa. Fööraan matot
kartanolle, kuuntelen keuhkoja, net ratisee, ripustan matot
narule, hakkaan niitä rottinkipiiskala oikein visusti ja jätän

tuuleentuhmaan. Nostan naaman puuskaa vasten ja alan rykihmään. Oottelen männyn takana, että henki tassaantuu ja aattelen, että jos nyh tauti kasuaa minun sisälä, niin se ei ainakhaan kirkhaan ilman puuttheesta johu.

Signe hönkii, että hopusta, renki voi ilmaantua milloinkin hyänsä. Vielä muutama vuenkierto takaperin minua riivasi aamusta ilthaan kipu siitä hetkestä ko Vanhaemäntä toi minut talhoon. Seisoin pää nulpoksissa ja rääkyksissä pirtin ovensuussa. Isäntä katto minua ruokapöyän hollilta ja sano, että tuomosen mitättömän huutolaisapinan sitte toit, eikö löytyny vielä surkeampaa räpälettä ruokittavaksi, tuohan tartuttaa kaikki maailman taudit meän omhiin poikhiin, pallauta takasin. Tuon kivun päälle ensin ensimmäinen sota ja sitte tämä toinen sota vieritit ison kasan kivenjärkähleitä ja siksi minun on ollu välilä helpompi hengittää.

Signe lakasee lattian ja mie luutuan märälä rätilä perässä. Siirymä kartanonpuolen kamahriin. Se on niin fiini, että riittää ko pyyhin pölyt kostealla liinala. Sitte on vuorossa mettänpuolen kamari. Sielä tulee vasthaan vanhuuen näljän ja äitelän mään haiju. Raahaama Vanhanemänän päästävettävän kartanonpuolen kamahriin. Mie kannan sinne makuuvehkeet, kutenka polsterit, täkin, löystäkin ja olkimatrassin. Signe kerrää manilakorhiin kaikki Vanhanemänän lääkepurkit ja -putelit, eriväriset lettinauhat, monenkokoset kammot, hiusneulat, tukkasoljet ja nutturaverkot, vekkari klokan, pelikortit, keskeneräset revinäis- ja aplikaatiotyöt, petsit ja huivit. Vanhaemäntä, joka on

ollu varttileini kläpistä saakka, kattoo meän hääsäämistä sivusta ja sannoo, että hän pääsee vihoinki pois pohjosen pimheyestä etelän valhoon.

Mie syynään mettänpuolen kamaria. Vaatekaapin peili on tahmea, aivanko siihen olis heitetty puolukkamehua, lattia-listoissaki on tummia roiskheita ja hillasopan pirskeitä näkky ruusutapeteila. Myttään vanhan aviisin ja hinkkaan sillä kamarin akkunaklasin, tyyhriit kukkatapetit pyyhin nahkealla luutula. Vanhaemäntä on vanhuuen vaivoissaan vähän kusassu poton ohi lattialle ja heilutellu kamferi- ja tinktuurapulloja niin, että prunua mönjää on sekä yöpöyän kannela että tohveleitten lankatupsuissa. Lampunvarjostimen kätköistä löyän kuivahneen sontakärpäsen raaon. Se on joskus ollu pullea ja komea, nyt sen muumio makkaa sölählään ketarat ojossa hämhäkinverkossa.

Kannan Signen kanssa Vanhanemänän kalukset kartanonpuolen kamahriin ja sieltä mettänpuolen kamahriin sängyn, jonka pääthyyn on maalattu kultasia viivoja, sekä sirmakan yöpöyän, jossa on laatikko ja kaappi. Vihreällä sametilla päällystetyn ison nojatoolin jätän Vanhale-emänälle. Pettaan rengin sänkhyyn Signen ja minun manklaamat vitivalkoset lakanat: tärkätyn alulakanan reunat taitan visusti matrasin alle, tärkkäämättömän petsilakanan viikkaan Vanhanemänän Rajakaupungista tuoman kellertävän silkkitakin päälle. Ankan höyhenillä täytetyn polsterin sujhautan minun itteni silittähmään, petsireunaseen tyynyliihnaan. Siihen Vanhanemänän äiti on kirjailu tyttärensä nimen ensimmäiset

pukstaavit. Vanhaemäntä mainitsee polsteria joskus patuskaksi ko halvaa muistuttaa siitä, että ei ole mikään metäläinen vaan on nuorena ja naimattomana käynyt Pietarissa. Eremitaasissa Vanhaemäntä oli kaottanu suunan, höperytynny ja eksynyt ja lopulta pulska kollikissa oli viisanu sille tien läpi saoitte huohneitten takasin Palatsiaukiolle. Iisakin kirkossa Vanhaemäntä oli niksauttannu niskansa ko oli ihas-tellu kathon maalattua kuuaa Ristuksen kirkastumisesta.

Pesen ämpäriissä emalisen poton, jonka pullehaan kylk-heen joku on pensselöiny sinisen orvokin. Minua haluttaa kusasta siihen ja sujhauttaa se vasta sitte sängyn alle, jättää merkki ittestäni. Aukasen klasin, että fiinin etelänrengin nokhaan ei leiju ensimmäisenä vanhan pierun haiju. Kuunte-len ko talon takasessa partasessa kuusikossa lauleskelee rasta ja aattelen, että tämä talo tosissaan tarttee hyän rengin. Kattoo mihin suunthaan hyänsä niin kaikki on vähän sinne-päin. Nythän Piru, Vappu ja Vaski, Tammissaaren koulut käynyt työmies, sekä satunaiset ikäloput kulkujätkät tekevät kaikki ulkotyöt, ja mie autan aina ko kerkiän sisätöistä. Olema kaikki kovila.

Vanhaemäntä huutaa, että klasi kiini, ristiveto pahentaa hänen hermojännitystä, vähäverisyttä ja levittää reumatismia, nuo tästä hänen vaivalistalta vielä puuttuvatki. Viralisesti sillä tiethään olevan syämen laajentuma, sappikivet, niveltyrä, verenpainetauti, kitarisat, ajottainen silmäluomi- ja siekalvotulehtus, märkärupi, vattatauti, johonka sisältyy suolistonhäiriöt, kutenka mahamärkimä, vatsuri ja

salphaus. Eelisten lisäksi sitä vaivaa sölän ja siutten särky ja monensorttiset muut vanhoitten naisihmisten vaivat. Viimi kerralla ko Vanhanemänän hieroja oli täälä parannustehtävissä, se sano, että kaikki Vanhanemänän riesat johtuvat siitä, että nestheet sen sisälä kiertävät vastapäihvään, vaikka niitten pitäs virrata myötäpäihvään. Signe pruukaa sanoa, että Vanhaemäntä sairastaa virkeänä roonista kuolemaa. Kolhautan klasin kiini ja vilkasen kirkasta mutta jo kylmenevää taivasta. Pääsen syöhmään. Kauhon helän eessä eelispäivästä, oikein lihasta porosoppaa ja jyys-tän verestä rieskaa sielun kyllyyestä. Kurpasen sopan pääle kirpeää korviketta. Pirtissä on hiljasta ko olema kolmisin. Signe sanoo Vanhale-emänälle, että ei näy eikä kuulu renkiä, tullee ko ollenkhaan. Vanhaemäntä siihen, että kaato-sae on niljastannu tiet ja piili saattanu luiskahtaa ojhaan useamman ko yhen kerran. Näen mielessä kuan, jossa piili joutuu koassa vauhissa sivuluissuun, tormaa sillankaitheeseen, tippuu jokheen ja vie rengin ensin lompohloon, sitte syvhiin vessiin, kuljettaa hukkunutta syänöstä toiseen, aina kosken yläjuoksule saakka, missä rengin ruumis tarraa uppotutkhiin ja veen paine nostaa pinnale sen sinertävän, paisuhneen naaman.

Mie makkaan vinttikamarissa enkä saa unta. Kärsää hivut-
taa, mutta en uskala koskea siihen. Nappasen sen päähän
luunapin. Aattelen syntymää ja kuolemaa. Ennen syntymää
minua ei ollu ja kuoleman jälkheen minua ei enää ole.
Ensin maapalloa ei ollu ja nyh on. Mutta miksi se on täm-
mönen, miksi minut heitethiin tänne yksinolhoon? Vain
tuuli humisee pääkopassa. Annan periksi, irtoan ittestäni ja
kleijaan henkenä akkunaa kohti. Putoan, hajoan, melkein
kerkiän kaota ilhmaan ennenko kärsä vetäsee koala voimala
minut takasin omhaan ruuhmiiseeni.

Veän housut jalkhaan ja hiivin ulos. Raitis, kirmakka
yöilma löyhähtää pläsile. Syänyön pilvisen hämyn rikko-
vat välilä säkenöivitten tähittenkehrät sekä valkosen kuun
kirkas välhäys. Mie piän, että tuota sammaa musta-arpista
kuuta on ihmetelheet isä ja äiti, Kiesus, Muhametti, Putha ja
järvessä asuva tursas, joka saattaa ellää hyinki tuhat vuotta.
Pihlajan oksitten varjot kattovat minua ko nuuskin ruusu-
aijan kuohleitten kukitten laimenevva haisua. Hengitte-
len, ja minun olo aukenee. Kuulen piilinmoottorin puksah-
telun, kuikistelen maantiele ja seuraan ko se kääntyy meän

tienhaahraan ja alkaa lähestyä hiljalheen kartanoa. Kyyristyn ruusupenssaan taka. Näen Vanhanemänän varjon, ko se astuu salinpään ovesta ja asettuu rappusille oottahmaan.

Piilistä nousee pitkä, suorasölkänen, rungolthaan jylhä mies. Sahvööri harppoo auton takakontile, napsauttaa sen auki, nosthauttaa sieltä tavalisen kokosen kapsäkin, vetää käen liphaan ja kaasuttaa pois. Kyytiläinen kaivaa taskusta nästyykiä. Kuivaa sillä naamansa. Ensin ottan ja siitä etheenpäin justhiinsa niinko isäki teki. Minun henki alkaa sakkaahmaan. Harotan jalkoja, että pysyn pystössä. Mies tarraa matkalaukhuun ja seisoo raamikhaana Vanhanemänän eessä. Siinä annethaan kättä ja viskutelhaan ko vanhat tutut. En kuule sannaakhaan. Molemat katoavat. Mie kyyristelen penssaan takana pitkän tovin ennenko kykenen hunteerahmaan.

Pirssi on kyllä ennenki tuonu kulkureita ja renkimiehiä tänne, mutta en ole koskhaan nähny, että sahvööri vettää kättä liphaan renkimiehen eessä. Kapsäkkiä ei ole myöskhään ollu kelhään matkassa. Jos jotaki on ollu, niin puolityhjä repunräähkä. Olen koko hommasta niin hämminkin vallassa, että en ossaa suunata sisäle talhoon vaan hiivin pellonreuhnaan, missä pitkäjalkaset kurjet on keräntyhneet yhteen niinko aina syksylä tekevät. Net ei etes vilkase minun suunthaan ko tuntevat minut vanhastaan ja tietävät, että mie olen vaaraton.

Aikani vitkuttelen. Ootan, että ruumis ja ajatus tassaantuu, ja nouden sitte omhaan vinttikamahriin.

Toljotan sängyssä silmät levählään yön mykkää syvhyyttä. Makustelen öistä tulijaa. Saattaa olla työhullu tai täystuho. Molempia on nähty. Mie ja tämä hiljanen, nukkuvu talo olema kasuhneet yhteen. Meän välhiin ei pääse kukhaan. Mietin Vanhanemänän sanoja uuesta soasta. Eihän sota sak-salalaisia aseveljiä vasthaan käy järkheen. Jaloissa pistelee, maha kurnuttaa ja kurkkua kuivaa. Potkin täkin jalkopää-hän, aukasen pyjamanhousuitten knapit ja hivutan housut nilkhein. Kärsä jääpi toljottahmaan tähitten kirkasta valoa. Hytisen kylmästä, välilä pukkaan hikeä, henkeä ahistaa ja tuntuu, että putoan pohjattohmaan kurhuun. Pölkään, että kaotan suoranaisesti järjen samalalaila ko Emänän sirmakka hieho ko se pääsi yhtenä kevvhäänä irti, juoksi joen rannan haperoile jäile eikä jarruttannu, vaikka sula oli eessä, vaan tipahti jäätelittin sekhaan ja painu pohjaan.

Leila, Isänän hullu sisko, repäsee minun kammarin oven auki ja komentaa minut matkhaansa. Mie kiskasen housut ylös, veän nokan kautta ilmaa sisäle ja olen, että en mie voi taas tulla hänen kamahriin, vastahan mie olin sielä. Leila vain vänkää, että tulet. Mie haluan toiselta suunalta lait-taa topin sen hullutuksile, mutta ei mulla ole oikeutta sem-mosta tehdä. Sitä totelhaan, mitä isäntäväki käskee. Toiselta suunalta mie kyllä haluan nähä, mitä se tällä kertaa on kek-siny. Menen sen perässä sänkykamarin vintile mitä kautta pääsee salinvintile ja sieltä Leilan kamahriin. Leila sannoo, että vintin pimmeissä nurkissa lymyää nälkhiintyhneitä ja

kiutettuja venäläisiä sotavankeja. Älä houraa, mie sanon. Sänkykamarinvintin kehno laotalattia notkuu pimeässä, pieni ja pöllyyntyynny akkunaklasi ei anna valoa. Salinvintilä on valosampaa. Leilala on päälä vihertävä silkkinen, pohkeissa saakka roikkuva, oikein nätisti kuun valossa löyheävä yöpaita. Taitaa olla jonku saksalaisen antama. Leila aukasee oven ja mie perässä. Kamari on mulle hyvinki tuttu, kauttalthaan kellertävä. Siksi sitä sanothaanki krettakamariksi. Iso klasi on ithään päin ja pienempi kartanon suunthaan, etehlään. Molemissa roikkuu kullerokukkasets petsiverhot. Akkunalaauvala on syklaami, sen kretuliinin färiset kukat kattovat taivasta. Lattialla lojjuu valkosista matonkutheista väävätty matto, sen päälä keltaseksi maalattu peilipiironki, ymmyriäinen pöytä ja siinä valkonen revinnäisliina. Aivan kaikki on keltasseen kallehlaan, paitti klapeila käyvä Porin Matti on vihreä.

Mie jumitun akkunan äähreen vahtaahmaan vaaranlakea. Sen läntinen, mustansininen, jääkauen raapima kivikoinen riutta toljottaa takasin. Kysyn, tietääkö Leila, että se Isänän lähettämä renki on tullut talhoon. Leila sannoo tietävänsä. Renkejä tulee ja renkejä mennee, kuka niistä lukua pittää, se sannoo ja kattoo minua pää kallelhaan, läpsäyttää oven rookhiin ja kyörää minut istuhmaan lattialle jalvoitten pääle ja kääsee painahmaan silmät kiini. Se itte istuu minua vastapäätä. Mulla katoaa jalvoista tunto ja säikäh-tän niin, että henki karkaa minun sisältä, suu kuivahtaa ja alan häissäni yskihmään. Mitä lähempänä olen Leilaa, sitä

kovemin paine puristuu munaskuissa. Leila huokasee, että aukase silmät. Se käyttää etusormea minun huulitten päällä ja viskuttellee shhh ettei talonväki ja etelänrenki kuule. Se silittää ommaa käsivartta ja sanoo, että eikö minun iho olekki ruusunen, niin vaalea. Nyökkään, mutta aattelen, että niin on ko sinun ei ole koskhaan tarvinu raataa niinko met muut. Leila ottaa minua leuasta kiini ja komentaa kattohmaan sitä silhmiin. Mie katon. Katto syvemälle, se sanoo. Mie näen tutut siniharmaat silmät. Leila ottaa siroasti veisteytyn yöpöyän laatikosta kultareunasen rasian ja yöpöyän kaapista pruunin nelikulmasen pullon. Tässä on hienoa ranskalaista likööriä, se sanoo, mutta tätä emmä aukase, mie litkin tämän sinun kanssa sitte ko soat on soittu ja alkaa rauhanaika ja rakentaminen.

Leila pyöhräyttää rasian kannen auki. Siinä on valkosta pulveria.

Hota- vai kiinanpulveria, mie kysyn.

Älä utkaa, kasta vain sormi suussa, pyöhräytä tuossa ja nuole sormi puhtaaksi niinko siinä olis nekku, Leila sanoo.

En mie.

Mikset?

Herroitten myrkkyä, mie sanon hiljaa.

Leila purskahtaa naurahmaan.

Ei tämä tapa. Tuntuu vain hauskalta ja olo on virkeä ko peipposella.

Onko tämä sinun hulluuslääkettä, mie kysyn. Sitä sammaa, mitä syötit mulle viimikerralla ko olin täällä. Miehän menin

niistä tinktuuroista niin syyhään ja raskaaseen lamhaan, etten päässy ilman Signen apua etes ämpärille istuhmaan.

Leila heiluttaa päätänsä, käythäyttää etusormea pulverissa ja tukkii sormen minun suuhun. Pulveri kirpasee hetken, kieli puutuu, koko suu. En pysty puhuhmaan. Hättäänyn, mutta Leila sanoo, että kaikki on justhiinsa niinko pittääki.

Minun sisäle valuaa hyää oloa. Tunnen, ettei mulla ole mithään murhetta eikä vaivaa. Olen kevyt ja venyvä ko iilimato. Huulekki maistuvat suolasenmakkeilta. Hamuan Leilan kättä omhaani ko minusta tuntuu, että olema yhtä. Leila sanoo, ettei minun tartte hänen hulluutta pölätä. Ei se tartu. Hän on periny tauinsiemenen tätiltänsä. Ko hällä on kauhean paha olo, hän hakkaa päätä lattihaan niin, että veri lentää, mutta sitte ko olo on hyä, hän voipi lentää vaikka Saturnuksen renkhaale.

Leila kyssyy, että jos mie olisin rintamalla ja kauheassa nälässä, niin kumpaa mie söisin mieluumin, viholisen sotilasta vai omaa. Mie sanon, että omaa tietekki. Leila siihen, että hän punnittis kumpi on voitola ja valittis vasta sitte. Miksi sie niin tekisit, mie kysyn. Siksi että sen voimat siirtyis minhuun, Leila sanoo ja tyrkyttää mulle lissää pulveria. Mie härmin rasiaa kostealla sormela ja vien sormen suuhun. Tunnen, kuinka varphaatki kihelmöittevät, suuta kuivaa, mahassa pörrää tuhat ampiaista ja minua alkaa naurattahmaan. Leila ottaa ittekki lissää tököttiä. Mie lösähtän köllihmään Leilan sängyle. Leila tulee minun viehreen